

Адаптація трасологічної експертизи до умов воєнного стану в Україні: методологічні та нормативно-правові аспекти

Богдан Гамалюк

кандидат наук з державного управління, головний судовий експерт, Івано-Франківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Івано-Франківськ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0986-1259>, e-mail: b.m.gamalyuk@gmail.com

Романа Цимбаліста

головний судовий експерт, Івано-Франківський науково-дослідний експертно-криміналістичний центр Міністерства внутрішніх справ України, м. Івано-Франківськ, Україна, ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-2295-5515>, e-mail: romana.ts78@gmail.com

Досліджено виклики й тенденції розвитку судової трасологічної експертизи в Україні в умовах повномасштабної війни (з особливим акцентом на її адаптацію до документування воєнних злочинів). Висвітлено основні напрями модернізації, що охоплюють законодавчі зміни, упровадження передових технологій та інтеграцію з іншими видами судових експертиз. Запропоновано рекомендації щодо посилення системи, які стосуються законодавчих, освітніх і міжнародних аспектів.

Ключові слова: трасологічна експертиза; ідентифікація; криміналістична техніка; трасологія.

Adapting Traceological examination to the Conditions of Martial Law in Ukraine: Methodological and Normative-Legal Aspects

Bohdan Hamaliuk, Romana Tsymbalista

The study investigates the challenges and developmental trends of forensic traceological expertise in Ukraine under conditions of full-scale warfare (with particular emphasis on its adaptation to the documentation of war crimes). It elucidates the primary directions for its modernization, encompassing legislative amendments, the implementation of advanced technologies, and integration with other forensic disciplines. Recommendations are proposed for enhancing the system, addressing legislative, educational, and international dimensions.

Keywords: trasological examination; identification; forensic techniques; criminal offence.

Повномасштабна війна в Україні створила нові виклики для судової експертизи, зокрема для трасологічних досліджень, які займаються аналізом слідів. Ця ситуація потребує перегляду та адаптації наявних методів для

ефективного документування воєнних злочинів.

Дослідження у сфері судової експертної трасології посідає важливе місце у криміналістиці. Варто відзначити наукові праці К. М. Ковальова,

В. А. Кузнецова, О. В. Климчука, А. П. Іщенко, І. І. Жолтанської, С. А. Степура та ін.

Проведення трасологічних судових експертиз в Україні врегульовано багаторівневою та комплексною системою нормативно-правових актів, поміж яких можна виокремити:

- 1) нормативні акти загального характеру (фундаментальні акти, які передбачають загальні правила судочинства й експертної діяльності. До них належать Конституція України, що визначає основні засади здійснення правосуддя в Україні, і Закон України «Про судову експертизу», який регулює загальний правовий статус експерта й експертних установ. До цієї групи також належать міжнародні документи, поміж яких слід назвати Римський статут Міжнародного кримінального суду, Женевську конвенцію тощо);
- 2) галузеві та процесуальні акти (норми, які безпосередньо стосуються проведення трасологічних експертиз. Їх містять процесуальні кодекси, наприклад: Кримінальний процесуальний кодекс України, Цивільний процесуальний кодекс України та ін.);
- 3) відомчі нормативні акти (внутрішні документи міністерств і відомств (наприклад, Міністерства юстиції або Міністерства внутрішніх справ тощо), які деталізують порядок проведення експертиз. Вони визначають вимоги до кваліфікації експертів, процедурну діяльність, а також форми висновків експертів);

пертів, процедурну діяльність, а також форми висновків експертів);

- 4) методичні документи (це не завжди нормативно-правові акти, але вони є обов'язковими для виконання експертами. До них належать методичні рекомендації та інструкції, які описують конкретні методики проведення досліджень. Ці документи розробляються провідними експертними установами й забезпечують єдиний підхід до трасологічних досліджень).

Щодо тематики нашого дослідження необхідно зазначити такі тенденції розвитку інституту судової трасологічної експертизи в Україні:

- *інтеграція експертних знань в трасології.* В умовах воєнного стану предмет дослідження значно розширився. До завдань експертів сьогодні належить визначення походження пошкоджень, завданих військовими діями, а саме військовою технікою. Це спричинило інтеграцію трасології з іншими видами досліджень, а саме судовою балістикою та вибухово-технічними дослідженнями [2];
- *труднощі у виконанні трасологічних досліджень.* Робота на місці події в умовах бойових дій пов'язана з високими ризиками, зокрема повторними обстрілами. Саме тому процесуальні норми адаптували до умов воєнного стану:

наприклад, згідно із Законом України від 14.04.2022 р. № 2197-IX, дозволено відмовитися від залучення понятих, а огляд місця події фіксують за допомогою безперервного відеозапису. Мінімізація перебування в небезпечній зоні досягається використанням сучасних технологій. Застосування безпілотних літальних апаратів для швидкого фіксування руйнувань і 3D-сканування для створення тривимірних моделей дає змогу переорієнтувати процес на дистанційний аналіз у лабораторних умовах. До того ж окремі процесуальні заходи безпеки передбачені наказом Генерального прокурора «Про організацію діяльності прокурорів в умовах воєнного стану»;

- *проблеми зберігання речових доказів.* Чинні законодавчі норми щодо зберігання речових доказів у сейфах або металевих шафах є непрактичними для великогабаритних і небезпечних об'єктів, що створює правову прогалину щодо допустимості доказів. Розв'язання цієї проблеми потребує створення спеціалізованих сховищ і змін у законодавстві для забезпечення належного зберігання доказів [3];
- *міжнародна співпраця.* Відсутність єдиних стандартів для співпраці з міжнародними інституціями. Незважаючи на загальну спрямованість на співпрацю з Міжнародним

кримінальним судом, національне законодавство ще не містить чітких положень щодо імплементації міжнародних стандартів доказування в українську експертну практику, що може створювати перешкоди для використання українських експертних висновків на міжнародній арені [2].

Ураховуючи наведене, можна виокремити деякі аспекти сучасної системи судових трасологічних досліджень:

- *інституційна гнучкість* (система національної судової трасологічної експертизи перебуває в динамічному розвитку, демонструючи адаптивність до змін у соціумі [1]. Однак на законодавчому рівні на часі внесення змін до чинних процесуальних кодексів і Закону України «Про судову експертизу» щодо застосування нових технологій досліджень (наприклад, 3D-сканування, БпЛА), запровадження особливого порядку роботи експертів в умовах високої небезпеки тощо);
- *інтеграція експертних знань у трасології* (система національної судової трасологічної експертизи потребує створення нових методичних рекомендацій для проведення інтегрованих експертиз, дистанційного аналізу тощо: зокрема, відбувається злиття трасології з балістикою та вибухово-технічними дослідженнями у відповідь на воєнні злочини [3]);

- *технологічна модернізація* (3D-сканування та БПЛА як необхідність для безпечного документування, з акцентом на дистанційне моделювання [3]);
- *розвиток через співпрацю* (діяльність за національними й міжнародними стандартами, міжнародна підтримка як основа інституційного зростання [1]).

Пропозиції:

- 1) *законодавчі та інституційні* — розробити нормативно-правові акти, у яких передбачити більш докладне регулювання діяльності судових експертів у надзвичайних (воєнних) умовах, а також створення спеціалізованих сховищ

для зберігання великогабаритних і небезпечних доказів);

- 2) *освітні й кадрові* — започаткувати курси з військової криміналістики, балістики та технологій (3D-сканування, БПЛА);
- 3) *міжнародні* — поглиблювати співпрацю для спільних досліджень, тренінгів та обміну досвідом [2].

Перелік джерел посилання

1. Ковальов К. М., Кузнецов В. А. Методика судової трасологічної експертизи (загальна частина). Київ, 2019. 19 с.
2. Їх же. Судова трасологічна експертиза : метод. посіб. Київ, 2019. 123 с.
3. Трасологічне дослідження слідів низу взуття (експертна спеціальність 4.1 «Дослідження слідів людини та слідів тварини») : метод. рек. / уклад.: І. І. Жолтанська, С. А. Степура. Київ, 2021. 43 с.